

Nekļūt par policejisku valsti

Ekspertiem un valstij atšķirīgi viedokļi par cīņas metodēm ar netīro naudu

Guntars Gūte

TIESĪBU un ekonomikas eksperti saredz virkni pretrunīgu un pat bīstamu aspektu pašreizējos normatīvajos aktos, kas regulē kārtību, kādā tiek konstatēti iespējamie noziedzīgie nodarījumi finanšu pasaulē. Savukārt valsts pārstāvji šīs bažas uzskata par pārspīlētām un kritiku noraida. Šādu secinājumu var izdarīt, apkopojot 29. septembrī notikušās konferences *Bankas mainīgajā pasaulē* dalībnieku paustos viedokļus.

Fiskālās disciplīnas pado-
mes priekšsēdētāja Inna Šteinbuka pauda, ka, salīdzinot Baltijas valstu ekonomiskos rādītājus 2019. gadā un 2020. gada sākumā, un Covid-19 krīzes laikā, redzams, ka Latvijas IKP pieauguma temps pagājušā gada sākumā bija krasi samazinājies. «Tas nenozīmē, ka 2019. gadā mēs vispār neaugām. Ekonomika turpināja augt, bet daudz lēnāk nekā Igaunijā un Lietuvā. Un šī tendence saglabājas arī šogad, kad mēģinām visas savas nepatīkšanas norakstīt uz Covid-19. Tā tas nav, jo arī šā gada pirmajā

▲ «**VISI** banku klienti ir aizdomās turamie, ieskaitot ārvalstu diplomātus, uzņēmējus un ikvienu pilsoni. Un man šķiet, ka nevainīguma prezumpcija arī nedarbojas,» norāda Inna Šteinbuka.

FOTO - LETA

ceturksnī (bet Covid-19 epidēmija Latvijā sākās tikai marta vidū) mūsu IKP jau piedzīvoja kritumu. Tajā pašā laikā Lietuvā vēl bija pieaugums, Igaunijā – pavisam nenozīmīgs kritums,» uzsvēra profesore, piebilstot, ka otrajā ceturksnī Latvijas IKP kritums arī bija dziļāks nekā kaimiņiem. «Protams, varam teikt, ka pie vainas ir Covid-

19, bet es gribu apgalvot, ka tikai daļēji,» pauda I. Šteinbuka, atgādinot, ka Latvijas ekonomikas rādītājus gan pērn, gan arī šogad ievērojami ietekmējis būtisks tranzīta apjomu kritums, kā arī situācija banku sektorā, kuras ietekmi uz ekonomiskajiem rādītājiem gan esot grūtāk izmērīt.

«Varam izmērīt, cik mums

**Ja pierādām,
ka neesam
vainīgi,
neviens jau
mums
neatvainojas**

kredītu ir izsniegts, bet nevaram izmērīt to, kas ir nodarīts banku klientiem, neatverot kontus vai liekot citus šķēršļus biznesa veiksmīgai turpināšanai. Manuprāt, negatīvā ietekme pēc «kapitālā remonta» diemžēl vēl turpināsies kādu laiku,» akcentēja profesore, atgādinot, ka banku sektors ir ekonomikas sistēmas asinsrite.

«Deviņdesmito gadu sākumā bija priekšstats, ka Latvijā veidos citu Šveici un mums būs banku paradīze – būsim kā tilts starp Rietumiem un Austrumiem. Pagājuši 30 gadi – priekšstati un modeļi mainās, un šobrīd esam citā grāvī. Manuprāt, mūsu finanšu un banku sistēma ta-

gad ir daļa no tiesībaizsardzības sistēmas. Es neteiktu, ka (bankas) tagad ir kā cietums, bet mēs visi banku klienti esam aizdomās turamie, ieskaitot ārvalstu diplomātus, uzņēmējus un ikvienu parasto pilsoni. Un man šķiet, ka nevainīguma prezumpcija arī nedarbojas. Bet, kad pierādām, ka neesam vainīgi, neviens jau neatvainojas, kas tomēr principā ir pieņemts civilizētā sabiedrībā,» pauda I. Šteinbuka, aicinot sakārtot banku sektoru un nelegālās naudas apkaršanas sistēmu tā, «lai mēs varētu dzīvot normāli un nebūtu tāda policejiska valsts».

Savukārt, pēc tiesību ekspertu paustā, virkne normatīvos esošo jēdzienu būtībā ļauj plaši interpretēt iespējamās noziedzīgas izcelsmes līdzekļu legalizācijas termiņu, kā arī būtiski samazina tiesībsargu pienākumu pierādīt nelikumīgu naudas izcelsmi. Turklāt likumdevējs vēlas iedibināt apgriezto nevainīguma pierādīšanas principu – nevis apsūdzībai jāpierāda aizdomās turētā vaina vai noziedzīga līdzekļu izcelsme, bet gan personai jāspēj ticami pierādīt, ka tās

īpašumā esošā manta iegūta legālā ceļā, kas esot pretrunā ar cilvēktiesībām un virkni ES normatīvo aktu.

Ģenerālprokurors Juris Stukāns, komentējot pašreizējo normatīvu pārspīlēto stingrību, uzsvēra, ka izmeklētāji un amatpersonas ir pietiekami kompetenti un «spēs likumus piemērot pēc to jēgas, nevis burta». Vienlaikus noraidot pārmetumus par tiesībsargu pienākumu pārlūkšanu uz banku pleciem, viņš pauda: «Kā tad veidojas banku bizness? Mēs katrs, veicot pārskaitījumu, par to maksājam. Teikšu finanšu sektoram varbūt nepatīkamu tēzi – vai mums nevajadzētu padomāt par peļņas ierobežošanu, ko, starp citu, paredz arī Civillikums? Un (banku) peļņas apjomi – vai te nav runa arī par iedzīvošanās jēdziena pielietošanu? Manā izpratnē nevar būt hiperresultāti uz citu rēķina, ja citiem nav izvēles iespēju.» Šo ģenerālprokurora viedokli gan apstrīdēja citi konferences dalībnieki, norādot, ka banku peļņas rādītāji salīdzinājumā ar to biznesa izmaksām nav uzskatāmi par ļoti lieliem. ●